

Beste leerkracht van de derde graad,

Het werkboekje 'Boer zkt Klas' is een handig instrument om meer te halen uit het boerderijbezoek met jouw klas. Het leereffect van dit bezoek wordt heel wat krachtiger wanneer jullie ook voor en na het bezoek in de klas rond de boerderij werken. Het werkboekje 'Boer zkt Klas' is allesomvattend en kant-en-klaar (leerlingenboekjes, leerkrachteninformatie met correctiesleutel, eindtermen, tips en suggesties)! Dit alles kan GRATIS gedownload worden op www.metdeklasdeboerop.be.

'Boer zkt Klas' is heel algemeen opgevat en kan gebruikt worden bij een bezoek aan eender welk type landbouwbedrijf.

De projectmatige aanpak houdt rekening met de verschillende leerdomeinen: muzische vorming, Nederlands, Frans, wereldoriëntatie (natuur, techniek, mens, maatschappij, tijd, ruimte), wiskunde, ICT en sociale vaardigheden.

Het werkboekje 'Boer zkt Klas' is opgebouwd uit negen boerderijthema's, die elk bijdragen aan de synthese-opdracht die de rode draad doorheen het boekje vormt.

Voor en na het bezoek werk je met de kinderen in de klas aan de voorziene thema's.

Elk thema staat volledig op één dubbele pagina. De linkerpagina wordt telkens behandeld voor het bezoek en bevat ook telkens een opdrachtje voor de synthese-opdracht. De rechterpagina wordt gemaakt na het boerderijbezoek, op basis van de opgedane ervaring tijdens het bezoek.

Als eerste algemene tip, met oog op het bezoek, geven wij je mee zoveel mogelijk foto's te nemen. Beeldmateriaal gemaakt op de hoeve zelf geeft een beter beeld van de hoeve dan wanneer er globaal materiaal van het web wordt genomen. De opzet is uiteraard dat de kinderen het boerderijleven in totaliteit leren kennen, maar een concrete neerslag/weergave van de bezochte hoeve heeft een grotere meerwaarde naar herkenning en begrip toe. Een tweede algemene tip is het voorbereiden van vragen. Strookjes met vragen, om tijdens het bezoek te stellen, richten de aandacht van de kinderen beter.

De negen thema's zijn:

- Rondom de boerderij,
- de boerderij als bedrijf,
- de verschillende gebouwen,
- de mensen op de boerderij,
- de dieren op de boerderij,
- de aanwezige gewassen,
- de werktuigen en machines,
- heerlijke hoeveproducten,
- extra.

Voor de derde graad is de rode draad een spreekwoordsynthese op de laatste pagina. Na elk thema, voor het bezoek, worden de leerlingen uitgedaagd om een nieuw boerderijspreekwoord te ontdekken. Bij elk thema wordt een spreekwoord aan de synthese toegevoegd. Spreekwoord, uitleg en pictogram horen samen. Aan de leerlingen om de betekenis van elk spreekwoord op te zoeken en neer te pennen. Vooraleer de kinderen op

boerderijbezoek vertrekken, hebben ze, aan de hand van de spreekwoorden, een globaal beeld van het boerderijleven.

Tip: Wanneer er gewerkt wordt in het werkboekje na het bezoek kan de rode draad op een andere manier aan bod komen. Bijvoorbeeld: De tekeningen van de spreekwoorden vergroten en laten uitbeelden. Je kan de tekeningen ook verknippen en na elk thema laten hermaken en opkleven. Van elk spreekwoord kan er een grote puzzel gemaakt worden, na elk thema maak je deze klassikaal, hang ze dan op, alle puzzels op een rij geven een goed overzicht van het boerderijleven. Je kan spreekwoord, uitleg en tekening correct laten verbinden nadat je ze dooreen hebt geplaatst. In groepjes kan de tekening op een creatieve manier verwerkt worden en telkens wordt één exemplaar op de demonstratietafel geplaatst, op het einde heb je dan acht 3D-spreekwoorden.

'Boer zkt Klas' is een boekje vol opdrachten allerhande voorzien van spelletjes, uitdagende en afwisselende opdrachten, tekeningen en foto's.

Uiteraard komt het landbouwgebeuren sterk naar voor en wordt heel wat bijgeleerd!

Een gelijkaardig werkboekje is er ook voor de eerste en de tweede graad. De verschillende leerdomeinen met een aangepaste rode draad zijn ook hier opnieuw aanwezig.

Veel boerderijplezier voor, tijdens en na het bezoek aan de door jullie gekozen hoeve!

Hieronder vind je de oplossingen en wat extra tips per thema uit het werkboekje .

Rondom de boerderij:

Een foto van de hoeve is veelal te vinden op het web.

Je kan ook snel de hoeves, veelal met foto, vinden op www.onthaalopdeboerderij.be.

Seizoenen, het weer, actuele aangelegenheden, ... bepalen mede de dag van de landbouwer.

Mogelijke landschapselementen: poel, landweggetje, houten omheining, kerktoren, ...

De leerlingen kleuren eerst hun eigen mening omtrent het boerenleven. Het aantal leerlingen die van die mening zijn, wordt dan genoteerd. Daarna wordt dit aantal als breuk genoteerd, vervolgens procentueel berekend en vertaald als 'bijna de helft', 'meer dan één derde', ...

De boerderij:

Prenten betreffende de boerderij kan je uiteraard op het web vinden.

Kwaliteitsvolle, mooie en correcte prenten betreffende het boerderijleven kan je vinden op www.boerinbeeld.be . Bijvoorbeeld: Boer in Beeld; Het leven van de boer.

Vroeger was een boerderij een bont allegaartje van dieren en gewassen. Je zag enkele kippen op het erf, hier en daar wat varkens, enkele koeien, wat eenden, maïs, aardappelen, bieten, vlas, ...

Nu wordt er gekozen voor een bepaald type bedrijf met een doorgedreven specialisatie.

1 3 5
2 7 6
3 6 1
4 1 7
5 4 2
6 2 4
7 5 3

Een boer kan zeker verschillende activiteiten combineren en dat is het meest gangbaar. We spreken dan over een gemengd bedrijf.

Het is leuk dat een kind kan vragen hoe groot de boerderij is (erf en landerijen incl.). De vergelijking klas, speelplaats, voetbalveld en boerderij kan worden gemaakt. De uitbreiding naar landmaten is zeker en vast een uitdaging.

De gebouwen:

Hiertoe kan je bovenstaande prenten opnieuw hanteren of het internet raadplegen.

Een ruime koeienstal zal uiterst wenselijk zijn. Er dient echter ook rekening te worden gehouden met extra voeder en eventuele extra opslagplaats hiervoor, alsook dient men rekening te houden met de extra mest, ... Een bijkomende financiering zal vermoedelijk ook nodig zijn.

Voornamelijk in de jaren '80 kende de fermette-stijl haar opmars. Mensen bouwden hun huis met het karakter van een hoeve: veelal een uitgesproken poort, dakkapel, ruwe steenkeuze, ...
La ferme is hier het linkwoord voor de kinderen.

De mensen:

De kinderen kunnen eerst in groepjes overleggen vooraleer ze hun boekje opendoen.

Ook op de bovenvermelde prenten staan heel wat mensen.

Uitleg bij de foto's in het boekje:

- De loonwerker die hier aarde aanvoert, uiteraard bestaan er tal van mogelijkheden. Loonwerkers allerhande hebben specifieke machines die de boer bijvoorbeeld maar één keer per jaar nodig heeft en de bijhorende investering is dus niet wenselijk. Een loonwerker inhuren en betalen is dus aangewezen.
- De verwerking van melk tot pudding door de boerin. Heel wat boerderijen leggen zich nu ook toe op verwerking, teneinde ons te kunnen laten genieten van lekkere authentieke smaken en bereidingen.
- De boer geeft melk aan het kalfje.
- De kinderen van de boer en boerin helpen de koeien binnen drijven.
- De (seizoens)arbeiders worden op drukke momenten en dus kortstondig ingeschakeld teneinde alles tijdig te kunnen oogsten.
- De veearts verzorgt zieke of gewonde dieren. De veearts kan ook helpen bij het ter wereld brengen van een kalf, let wel dit gebeurt bijna uitsluitend bij vleeskoeien.
- De klant in de hoevewinkel. Hoeveproducten worden vaak verkocht in een hoevewinkel op het erf. Deze producten worden ook geregeld verhandeld op de wekelijkse markt. Landbouwers spreken onder elkaar ook wel af om mekaars producten te verkopen in de eigen winkel. Afzet bij restaurants zit ook enorm in de lift.

Voor een zaaimachine kan de boer beroep doen op de loonwerker. Voor een kalving belt de boer het best naar de veearts. Een kalving bij melkkoeien gebeurt normaal natuurlijk, tenzij bij een foutieve ligging van het kalf. Bij vleeskoeien werkt men quasi steeds met keizersnede. Door het kruisen van rassen teneinde echte vleesrassen te hebben, zijn de kalfjes heel wat zwaarder geworden.

Rebus: Merci boer.

Info omtrent studies tot landbouwer en veearts kan je terug vinden op de sites van gespecialiseerd secundair onderwijs, de hogescholen en universiteiten.

De dieren:

De kinderen kunnen eerst in groepjes overleggen vooraleer ze hun boekje opendoen.

Koe stier kalf.
Merrie hengst veulen.
Ooi ram lam.
Zeug beer big.
Hen haan kuiken.
Geit bok lam.
Ezelin ezelhengst veulen.

26 konijnen en 41 kippen.
Koppen: $26+41=67$.
Poten: $(26 \times 4) + (41 \times 2) = 186$.

Een foto van voedersoorten kan genomen worden tijdens het hoevebezoek. Indien dit niet haalbaar is/niet gelukt is, kan er gezocht worden op het web.

Graan voor kippen, gras voor schapen, haver voor paarden, pulp voor koeien, melk voor kalfjes, koekjes voor koeien, gras voor koeien, meel voor varkens, ...

Le chat → miauler.
Le chien → aboyer.
La vache → meugler.
Le cheval → hennir.
La poule → caqueter.
Le coq → chanter.
Le cochon → grogner.

Rebus: Wij zullen dat varkentje wel eens wassen.
Betekenis: Dat zaakje knappen wij wel op, die klus zullen wij wel klaren.

De gewassen:

Rode biet: onder, vooral buiten.
Tomaat: boven, aan plant, vooral in serre (België).
Wortel: onder, buiten.
Aardappel: onder, buiten.
Witlof: boven, binnen, moet donker zijn, kan zowel in volle grond als hydrocultuur.
Appel: boven, aan tak, buiten.
Aardbei: boven, aan plantje, buiten en serre.
Komkommer: boven, aan plant, veelal serre.

De kinderen zullen enorm verbaasd zijn betreffende de zoekresultaten via het web.

Hangt af van de grondsoort.

Korte uitleg omtrent symbooltjes bij de kaart is wenselijk. Er staan reeds gekende zaken tussen van in thema twee 'De boerderij'. Een posterversie van de kaart van de landbouwstreken van Vlaanderen is gratis te verkrijgen bij Inagro.

Indien je bloembollen kan vinden en de respectievelijke plant in de klas is dit super. Planten en zaden in het algemeen is een leuke activiteit voor in de klas. Samen het proces volgen!

De powerpointvoorstelling is een heus werk, maar kan dienen als groepswork in combinatie met ICT, spreken en vormgeving.

Tip: Vraag gerust wat zaden, granen, ... aan de boer(in) om in de klas te gebruiken.

Machines en werktuigen:

Foto- en videomateriaal kan je gemakkelijk vinden op het web via een zoekmachine (bijvoorbeeld: www.google.be). Als zoekopdracht kan je 'landbouw vroeger en nu' ingeven.

De tractor: heel gemakkelijk en een must voor op het land, vele aanhangmogelijkheden. Gemiddelde prijs: € 50 000.

Ploeg – spade – foto 1 (de grond omkeren).
Eg – hark – foto 5 (de grond fijn maken na het ploegen).
Spoeiboom – tuinslang – foto 3.
Zaaimachine – onze eigen handen/een schopje – foto 4.
Maaier- grasmachine – foto 2.

Tip: Onze nieuwsbrief 'Over koetjes en kalfjes' rond landbouwvoertuigen (januari 2011).

Tip: Neem voldoende foto's tijdens het bezoek. Deze foto's genieten de voorkeur. Het web kan aanvullend werken.

Hoeveproducten:

Niet alle boerderijen zijn verwerkende bedrijven die dan nog eens een hoevewinkel hebben. Hoeveproducten zitten echter enorm in de lift. Indien de hoeve die je bezoekt geen hoevewinkel heeft, is het toch fijn met de klas eens een hoevewinkel dichtbij te bezoeken. Authentieke lekkere producten die vaak een stuk goedkoper en meer ecologisch zijn. Uiteraard vooraf best contact opnemen met de hoeve. Hierbij geven wij je graag volgende site mee: www.westvlaamsehoeveproducten.be. Smakelijk!

Welk dier of gewas hoort bij welk product?

Spekblokjes→varken.

Boter→koe.

Room→koe.

Eieren→kip.

Parmezaanse kaas→koe.

Pasta→graan, tarwe.

Een tafel met allerlei producten vooraan in de klas. Hang vooraan een grote actieve voedingsdriehoek. Waar hoort elke verpakking thuis? Waar kan je de hoeveproducten plaatsen?

De actieve voedingsdriehoek bestaat uit negen groepen. Acht groepen voedingsmiddelen en één groep lichaamsbeweging. Evenwichtig eten en voldoende bewegen is een must voor een gezonde levensstijl.

Van beneden naar boven:

Lichaamsbeweging,

water,

graanproducten, aardappelen,

fruit / groenten,

vlees, vis, eieren, vervangproducten / melkproducten, calciumverrijkte sojaproducten, smeer- en bereidingsvet,

restgroep.

Verder op www.onthaalopdeboerderij.be : Boer in Beeld; Gekakel in de stal, Boer in Beeld; Varkens en Boer in Beeld; De grazende melkfabriek.

Indien je je verder wenst toe te leggen op zuivelverwerking hebben wij een uitgewerkte speldoos met verschillende spelen en stappenposters voor in de klas: De Zuivelbox.

Ook onze reuze-voedselpiramide kan ontleend worden, volledig gratis.

Wit brood wordt gemaakt van bloem. Bloem is wit van kleur. Dit komt omdat enkel het binnenste van de tarwekorrel wordt gebruikt. De kiemen en zaden worden uitgezift. Bij bruin brood is het meel lichtbruin, daar slechts een deel van de kiemen en zaden (buitenkant korrel) worden uitgezift.

Tip: Bij het nemen van foto's tijdens het bezoek, neem je best ook een foto van eventuele hoeveproducten/de hoevewinkel.

Proeven is altijd een heuse beleving.

Waaruit bestaat melk? Water, vetten, eiwitten, koolhydraten, mineralen en vitamines.

Volle melk is het meest vol van smaak en is rijker aan vetstoffen (64 kcal per 100g).

Halfvolle melk is gedeeltelijk ontdaan van vetstoffen (47 kcal per 100g). 500 ml halfvolle melk levert 2/3 van de dagelijks aanbevolen aanvoer van eiwitten, vetstoffen en calcium.

Magere melk is wat fletser van smaak, maar is quasi volledig ontdaan van alle vetstoffen (34 kcal per 100g).

Karnemelk is de vloeistof die van melk overblijft na het maken van melkerijboter en bevat quasi geen vetstoffen (32 kcal per 100g). Nu wordt deze echter verkregen, om een meer constant product te hebben, door het toevoegen van specifieke bacterieculturen aan gepasteuriseerde magere melk.

Vetgehalte per liter: volle melk (3,6g), halfvolle melk (1,5g) en magere melk (0g).

Het spel "Welk hoeveproduct is het?" is een variatie op het spel "Wie is het?".

Extra:

Mogelijke pictogrammen:

Elektrisch, raak dit niet aan,

dieren zijn onvoorspelbaar,

blijf bij de groep,

blijf rustig,

luister goed,

de natuur is geen vuilbak,

let op de machines,

verboden toegang,
let op voor je handen,
pas op waar je stapt.

De door de kinderen gemaakte pictogrammen kan je meenemen naar de hoeve om nog even te herhalen net voor het bezoek.

Je kan de pictogrammen in de klas, ter herhaling/inoefening, ook laten uitbeelden.

Als leerkracht beslis je welke woorden de kinderen echt dienen te kennen uit het boekje of nog extra.

Deze worden eerst in het rooster geplaatst, daarna opgevuld met andere letters.

Er kunnen verschillende roosters worden gemaakt.

Voorbeelden genoeg van voedselketens. Aan de kinderen om deze creatief uit te werken: tekenen, schilderen, met prenten samenstellen, in hout, in klei, ...

Bij het koeienstaartspel laat je de leerlingen best met touwen een vlecht maken. Deze moet lang genoeg zijn om achteraan in de broek te stoppen.

De koeien huppelen in de wei (deel van de speelplaats). Van zodra de stier in de wei (één kind) komt, mag hij koeienstaarten pikken. Koeien die hun staart kwijt zijn, verlaten de wei.

Beste leerkracht van de derde graad,

Het werkboekje 'Boer zkt Klas' is een handig instrument om meer te halen uit het boerderijbezoek met jouw klas. Het leereffect van dit bezoek wordt heel wat krachtiger wanneer jullie ook voor en na het bezoek in de klas rond de boerderij werken. Het werkboekje 'Boer zkt Klas' is allesomvattend en kant-en-klaar (leerlingenboekjes, leerkrachteninformatie met correctiesleutel, eindtermen, tips en suggesties)! Dit alles kan GRATIS gedownload worden op www.metdeklasdeboerop.be.

'Boer zkt Klas' is heel algemeen opgevat en kan gebruikt worden bij een bezoek aan eender welk type landbouwbedrijf.

De projectmatige aanpak houdt rekening met de verschillende leerdomeinen: muzische vorming, Nederlands, Frans, wereldoriëntatie (natuur, techniek, mens, maatschappij, tijd, ruimte), wiskunde, ICT en sociale vaardigheden.

Het werkboekje 'Boer zkt Klas' is opgebouwd uit negen boerderijthema's, die elk bijdragen aan de synthese-opdracht die de rode draad doorheen het boekje vormt.

Voor en na het bezoek werk je met de kinderen in de klas aan de voorziene thema's.

Elk thema staat volledig op één dubbele pagina. De linkerpagina wordt telkens behandeld voor het bezoek en bevat ook telkens een opdrachtje voor de synthese-opdracht. De rechterpagina wordt gemaakt na het boerderijbezoek, op basis van de opgedane ervaring tijdens het bezoek.

Als eerste algemene tip, met oog op het bezoek, geven wij je mee zoveel mogelijk foto's te nemen. Beeldmateriaal gemaakt op de hoeve zelf geeft een beter beeld van de hoeve dan wanneer er globaal materiaal van het web wordt genomen. De opzet is uiteraard dat de kinderen het boerderijleven in totaliteit leren kennen, maar een concrete neerslag/weergave van de bezochte hoeve heeft een grotere meerwaarde naar herkenning en begrip toe. Een tweede algemene tip is het voorbereiden van vragen. Strookjes met vragen, om tijdens het bezoek te stellen, richten de aandacht van de kinderen beter.

De negen thema's zijn:

- Rondom de boerderij,
- de boerderij als bedrijf,
- de verschillende gebouwen,
- de mensen op de boerderij,
- de dieren op de boerderij,
- de aanwezige gewassen,
- de werktuigen en machines,
- heerlijke hoeveproducten,
- extra.

Voor de derde graad is de rode draad een spreekwoordsynthese op de laatste pagina. Na elk thema, voor het bezoek, worden de leerlingen uitgedaagd om een nieuw boerderijspreekwoord te ontdekken. Bij elk thema wordt een spreekwoord aan de synthese toegevoegd. Spreekwoord, uitleg en pictogram horen samen. Aan de leerlingen om de betekenis van elk spreekwoord op te zoeken en neer te pennen. Vooraleer de kinderen op

boerderijbezoek vertrekken, hebben ze, aan de hand van de spreekwoorden, een globaal beeld van het boerderijleven.

Tip: Wanneer er gewerkt wordt in het werkboekje na het bezoek kan de rode draad op een andere manier aan bod komen. Bijvoorbeeld: De tekeningen van de spreekwoorden vergroten en laten uitbeelden. Je kan de tekeningen ook verknippen en na elk thema laten hermaken en opkleven. Van elk spreekwoord kan er een grote puzzel gemaakt worden, na elk thema maak je deze klassikaal, hang ze dan op, alle puzzels op een rij geven een goed overzicht van het boerderijleven. Je kan spreekwoord, uitleg en tekening correct laten verbinden nadat je ze dooreen hebt geplaatst. In groepjes kan de tekening op een creatieve manier verwerkt worden en telkens wordt één exemplaar op de demonstratietafel geplaatst, op het einde heb je dan acht 3D-spreekwoorden.

'Boer zkt Klas' is een boekje vol opdrachten allerhande voorzien van spelletjes, uitdagende en afwisselende opdrachten, tekeningen en foto's. Uiteraard komt het landbouwgebeuren sterk naar voor en wordt heel wat bijgeleerd!

Een gelijkaardig werkboekje is er ook voor de eerste en de tweede graad. De verschillende leerdomeinen met een aangepaste rode draad zijn ook hier opnieuw aanwezig.

Veel boerderijplezier voor, tijdens en na het bezoek aan de door jullie gekozen hoeve!

Hieronder vind je de oplossingen en wat extra tips per thema uit het werkboekje .

Rondom de boerderij:

Een foto van de hoeve is veelal te vinden op het web.

Je kan ook snel de hoeves, veelal met foto, vinden op www.onthaalopdeboerderij.be.

Seizoenen, het weer, actuele aangelegenheden, ... bepalen mede de dag van de landbouwer.

Mogelijke landschapselementen: poel, landweggetje, houten omheining, kerktoren, ...

De leerlingen kleuren eerst hun eigen mening omtrent het boerenleven. Het aantal leerlingen die van die mening zijn, wordt dan genoteerd. Daarna wordt dit aantal als breuk genoteerd, vervolgens procentueel berekend en vertaald als 'bijna de helft', 'meer dan één derde', ...

De boerderij:

Prenten betreffende de boerderij kan je uiteraard op het web vinden.

Kwaliteitsvolle, mooie en correcte prenten betreffende het boerderijleven kan je vinden op www.boerinbeeld.be . Bijvoorbeeld: Boer in Beeld; Het leven van de boer.

Vroeger was een boerderij een bont allegaartje van dieren en gewassen. Je zag enkele kippen op het erf, hier en daar wat varkens, enkele koeien, wat eenden, maïs, aardappelen, bieten, vlas, ...

Nu wordt er gekozen voor een bepaald type bedrijf met een doorgedreven specialisatie.

1 3 5
2 7 6
3 6 1
4 1 7
5 4 2
6 2 4
7 5 3

Een boer kan zeker verschillende activiteiten combineren en dat is het meest gangbaar. We spreken dan over een gemengd bedrijf.

Het is leuk dat een kind kan vragen hoe groot de boerderij is (erf en landerijen incl.). De vergelijking klas, speelplaats, voetbalveld en boerderij kan worden gemaakt. De uitbreiding naar landmaten is zeker en vast een uitdaging.

De gebouwen:

Hiertoe kan je bovenstaande prenten opnieuw hanteren of het internet raadplegen.

Een ruime koeienstal zal uiterst wenselijk zijn. Er dient echter ook rekening te worden gehouden met extra voeder en eventuele extra opslagplaats hiervoor, alsook dient men rekening te houden met de extra mest, ... Een bijkomende financiering zal vermoedelijk ook nodig zijn.

Voornamelijk in de jaren '80 kende de fermette-stijl haar opmars. Mensen bouwden hun huis met het karakter van een hoeve: veelal een uitgesproken poort, dakkapel, ruwe steenkeuze, ...
La ferme is hier het linkwoord voor de kinderen.

De mensen:

De kinderen kunnen eerst in groepjes overleggen vooraleer ze hun boekje opendoen.

Ook op de bovenvermelde prenten staan heel wat mensen.

Uitleg bij de foto's in het boekje:

- De loonwerker die hier aarde aanvoert, uiteraard bestaan er tal van mogelijkheden. Loonwerkers allerhande hebben specifieke machines die de boer bijvoorbeeld maar één keer per jaar nodig heeft en de bijhorende investering is dus niet wenselijk. Een loonwerker inhuren en betalen is dus aangewezen.
- De verwerking van melk tot pudding door de boerin. Heel wat boerderijen leggen zich nu ook toe op verwerking, teneinde ons te kunnen laten genieten van lekkere authentieke smaken en bereidingen.
- De boer geeft melk aan het kalfje.
- De kinderen van de boer en boerin helpen de koeien binnen drijven.
- De (seizoens)arbeiders worden op drukke momenten en dus kortstondig ingeschakeld teneinde alles tijdig te kunnen oogsten.
- De veearts verzorgt zieke of gewonde dieren. De veearts kan ook helpen bij het ter wereld brengen van een kalf, let wel dit gebeurt bijna uitsluitend bij vleeskoeien.
- De klant in de hoevewinkel. Hoeveproducten worden vaak verkocht in een hoevewinkel op het erf. Deze producten worden ook geregeld verhandeld op de wekelijkse markt. Landbouwers spreken onder elkaar ook wel af om mekaars producten te verkopen in de eigen winkel. Afzet bij restaurants zit ook enorm in de lift.

Voor een zaaimachine kan de boer beroep doen op de loonwerker. Voor een kalving belt de boer het best naar de veearts. Een kalving bij melkkoeien gebeurt normaal natuurlijk, tenzij bij een foutieve ligging van het kalf. Bij vleeskoeien werkt men quasi steeds met keizersnede. Door het kruisen van rassen teneinde echte vleesrassen te hebben, zijn de kalfjes heel wat zwaarder geworden.

Rebus: Merci boer.

Info omtrent studies tot landbouwer en veearts kan je terug vinden op de sites van gespecialiseerd secundair onderwijs, de hogescholen en universiteiten.

De dieren:

De kinderen kunnen eerst in groepjes overleggen vooraleer ze hun boekje opendoen.

Koe stier kalf.
Merrie hengst veulen.
Ooi ram lam.
Zeug beer big.
Hen haan kuiken.
Geit bok lam.
Ezelin ezelhengst veulen.

26 konijnen en 41 kippen.
Koppen: $26+41=67$.
Poten: $(26 \times 4) + (41 \times 2) = 186$.

Een foto van voedersoorten kan genomen worden tijdens het hoevebezoek. Indien dit niet haalbaar is/niet gelukt is, kan er gezocht worden op het web.

Graan voor kippen, gras voor schapen, haver voor paarden, pulp voor koeien, melk voor kalfjes, koekjes voor koeien, gras voor koeien, meel voor varkens, ...

Le chat → miauler.
Le chien → aboyer.
La vache → meugler.
Le cheval → hennir.
La poule → caqueter.
Le coq → chanter.
Le cochon → grogner.

Rebus: Wij zullen dat varkentje wel eens wassen.
Betekenis: Dat zaakje knappen wij wel op, die klus zullen wij wel klaren.

De gewassen:

Rode biet: onder, vooral buiten.
Tomaat: boven, aan plant, vooral in serre (België).
Wortel: onder, buiten.
Aardappel: onder, buiten.
Witlof: boven, binnen, moet donker zijn, kan zowel in volle grond als hydrocultuur.
Appel: boven, aan tak, buiten.
Aardbei: boven, aan plantje, buiten en serre.
Komkommer: boven, aan plant, veelal serre.

De kinderen zullen enorm verbaasd zijn betreffende de zoekresultaten via het web.

Hangt af van de grondsoort.

Korte uitleg omtrent symbooltjes bij de kaart is wenselijk. Er staan reeds gekende zaken tussen van in thema twee 'De boerderij'. Een posterversie van de kaart van de landbouwstreken van Vlaanderen is gratis te verkrijgen bij Inagro.

Indien je bloembollen kan vinden en de respectievelijke plant in de klas is dit super. Planten en zaden in het algemeen is een leuke activiteit voor in de klas. Samen het proces volgen!

De powerpointvoorstelling is een heus werk, maar kan dienen als groepswork in combinatie met ICT, spreken en vormgeving.

Tip: Vraag gerust wat zaden, granen, ... aan de boer(in) om in de klas te gebruiken.

Machines en werktuigen:

Foto- en videomateriaal kan je gemakkelijk vinden op het web via een zoekmachine (bijvoorbeeld: www.google.be). Als zoekopdracht kan je 'landbouw vroeger en nu' ingeven.

De tractor: heel gemakkelijk en een must voor op het land, vele aanhangmogelijkheden. Gemiddelde prijs: € 50 000.

Ploeg – spade – foto 1 (de grond omkeren).
Eg – hark – foto 5 (de grond fijn maken na het ploegen).
Spoeiboom – tuinslang – foto 3.
Zaaimachine – onze eigen handen/een schopje – foto 4.
Maaier- grasmachine – foto 2.

Tip: Onze nieuwsbrief 'Over koetjes en kalfjes' rond landbouwvoertuigen (januari 2011).

Tip: Neem voldoende foto's tijdens het bezoek. Deze foto's genieten de voorkeur. Het web kan aanvullend werken.

Hoeveproducten:

Niet alle boerderijen zijn verwerkende bedrijven die dan nog eens een hoevewinkel hebben. Hoeveproducten zitten echter enorm in de lift. Indien de hoeve die je bezoekt geen hoevewinkel heeft, is het toch fijn met de klas eens een hoevewinkel dichtbij te bezoeken. Authentieke lekkere producten die vaak een stuk goedkoper en meer ecologisch zijn. Uiteraard vooraf best contact opnemen met de hoeve. Hierbij geven wij je graag volgende site mee: www.westvlaamsehoeveproducten.be. Smakelijk!

Welk dier of gewas hoort bij welk product?

Spekblokjes→varken.

Boter→koe.

Room→koe.

Eieren→kip.

Parmezaanse kaas→koe.

Pasta→graan, tarwe.

Een tafel met allerlei producten vooraan in de klas. Hang vooraan een grote actieve voedingsdriehoek. Waar hoort elke verpakking thuis? Waar kan je de hoeveproducten plaatsen?

De actieve voedingsdriehoek bestaat uit negen groepen. Acht groepen voedingsmiddelen en één groep lichaamsbeweging. Evenwichtig eten en voldoende bewegen is een must voor een gezonde levensstijl.

Van beneden naar boven:

Lichaamsbeweging,

water,

graanproducten, aardappelen,

fruit / groenten,

vlees, vis, eieren, vervangproducten / melkproducten, calciumverrijkte sojaproducten, smeer- en bereidingsvet,

restgroep.

Verder op www.onthaalopdeboerderij.be : Boer in Beeld; Gekakel in de stal, Boer in Beeld; Varkens en Boer in Beeld; De grazende melkfabriek.

Indien je je verder wenst toe te leggen op zuivelverwerking hebben wij een uitgewerkte speldoos met verschillende spelen en stappenposters voor in de klas: De Zuivelbox.

Ook onze reuze-voedselpiramide kan ontleend worden, volledig gratis.

Wit brood wordt gemaakt van bloem. Bloem is wit van kleur. Dit komt omdat enkel het binnenste van de tarwekorrel wordt gebruikt. De kiemen en zaden worden uitgezift. Bij bruin brood is het meel lichtbruin, daar slechts een deel van de kiemen en zaden (buitenkant korrel) worden uitgezift.

Tip: Bij het nemen van foto's tijdens het bezoek, neem je best ook een foto van eventuele hoeveproducten/de hoevewinkel.

Proeven is altijd een heuse beleving.

Waaruit bestaat melk? Water, vetten, eiwitten, koolhydraten, mineralen en vitamines.

Volle melk is het meest vol van smaak en is rijker aan vetstoffen (64 kcal per 100g).

Halfvolle melk is gedeeltelijk ontdaan van vetstoffen (47 kcal per 100g). 500 ml halfvolle melk levert 2/3 van de dagelijks aanbevolen aanvoer van eiwitten, vetstoffen en calcium.

Magere melk is wat fletser van smaak, maar is quasi volledig ontdaan van alle vetstoffen (34 kcal per 100g).

Karnemelk is de vloeistof die van melk overblijft na het maken van melkerijboter en bevat quasi geen vetstoffen (32 kcal per 100g). Nu wordt deze echter verkregen, om een meer constant product te hebben, door het toevoegen van specifieke bacterieculturen aan gepasteuriseerde magere melk.

Vetgehalte per liter: volle melk (3,6g), halfvolle melk (1,5g) en magere melk (0g).

Het spel "Welk hoeveproduct is het?" is een variatie op het spel "Wie is het?".

Extra:

Mogelijke pictogrammen:

Elektrisch, raak dit niet aan,

dieren zijn onvoorspelbaar,

blijf bij de groep,

blijf rustig,

luister goed,

de natuur is geen vuilbak,

let op de machines,

verboden toegang,
let op voor je handen,
pas op waar je stapt.

De door de kinderen gemaakte pictogrammen kan je meenemen naar de hoeve om nog even te herhalen net voor het bezoek.

Je kan de pictogrammen in de klas, ter herhaling/inoefening, ook laten uitbeelden.

Als leerkracht beslis je welke woorden de kinderen echt dienen te kennen uit het boekje of nog extra.

Deze worden eerst in het rooster geplaatst, daarna opgevuld met andere letters.

Er kunnen verschillende roosters worden gemaakt.

Voorbeelden genoeg van voedselketens. Aan de kinderen om deze creatief uit te werken: tekenen, schilderen, met prenten samenstellen, in hout, in klei, ...

Bij het koeienstaartspel laat je de leerlingen best met touwen een vlecht maken. Deze moet lang genoeg zijn om achteraan in de broek te stoppen.

De koeien huppelen in de wei (deel van de speelplaats). Van zodra de stier in de wei (één kind) komt, mag hij koeienstaarten pikken. Koeien die hun staart kwijt zijn, verlaten de wei.